

**LOIMAAN KAUPUNGIN
TALOUSARVION
TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJE
2023**

KH 28.11.2022

TALOUSARVION TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJE VUODELLE 2023

1. YLEISTÄ

Talousarvio on tärkein yksittäinen kunnan talouden ja toiminnan ohjauksen väline. Talousarvion täytäntöönpano-ohjeen on tarkoitus antaa konkreettisia ohjeita valtuuston hyväksymien meno- ja tuloarvioiden täytäntöönpanossa ja seurannassa. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnanvaltuuston on ennen vuoden loppua hyväksyttävä talousarvio seuraavaa kalenterivuotta varten. Talousarvio sisältää yleis-, käyttötalous-, ja tuloslaskelmaosat sekä investointi- ja rahoitusosat. Talousarviossa esitellään myös kaupungin strategia.

Loimaan kaupunginvaltuusto hyväksyy kokouksessaan talousarvion vuodelle 2023 ja taloussuunnitelman vuosille 2024 – 2025. Talousarviossa hyväksytään Loimaan kaupungin kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet vuodelle 2023.

Kaupunginvaltuusto on 29.8.2022 hyväksynyt Loimaa strategian vuosille 2022 – 2025.

**VISIO 2030:
MENESTYSTARINOIDEN
LOIMAA**

VALTUUSTOKAUDEN STRATEGISET TAVOITTEET

Elinvoima ja asuminen

- Edistämme osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä
- Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja
- Luomme kilpailukykyisen toimintaympäristön elinkeinoille ja edistämme vihreää siirtymää

Hyvinvointi ja osallisuus

- Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä
- Tarjoamme lapsille ja nuorille viihtyisän ja turvallisen kasvun ja oppimisen paikan
- Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta

Johtaminen ja talous

- Olemme hyvä työnantaja
- Suunnittelemme ja johdamme taloutta ja investointeja ennakoivasti ja pitkäjänteisesti
- Toimimme aktiivisesti ja vuorovaikutteisesti yhteistyössä ja verkostoissa

Loimaa

2. SITOVUUS

Talousarvion sitovia eriä ovat valtuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Käyttötalouso- sassa perustelut, toiminnalliset tavoitteet, tunnusluvut, määrärahat ja tuloarviot esitetään toimielimittäin.

Toiminnalliset tavoitteet:

1. Edistämme osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä.
2. Tarjoamme houkuttelevan ja saavutettavan asuin ympäristön. Edistämme eri asumisvaihtoehtoja.
3. Luomme kilpailukykyisen toimintaympäristön elinkeinolle ja edistämme vihreää siirtymää.
4. Panostamme ihmisten hyvinvointiin ja ennaltaehkäisemme syrjäytymistä kaikissa ikäryhmissä.
5. Tarjoamme lapsille ja nuorille viihtyisän ja turvallisen kasvun ja oppimisen paikan.
6. Vahvistamme yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.
7. Olemme hyvä työnantaja.
8. Suunnittelemme ja johdamme taloutta ja investointeja ennakoivasti ja pitkäjänteisesti.
9. Toimimme aktiivisesti ja vuorovaikutteisesti yhteistyössä ja verkostoissa.

Valtuustoon nähden sitovia eriä ovat seuraavat tasot:

Käyttötalous

Kaupunginvaltuusto

Tarkastuslautakunta

Keskusvaalilautakunta

Kaupunginhallitus

Konsernijohto

Elinvoima

Sivistyslautakunta

Varhaiskasvatus

Perusopetus ja keskiasteen koulutus

Vapaa-aikapalvelut

Elinympäristölautakunta

Tekniikka ja ympäristöpalvelut

Sekä seuraava liikelaitos:

Loimaan Vesi-liikelaitos

Investoinnit (toimielimittäin sekä hankkeittain, että hankeryhmittäin)

Tuloslaskelma

verotulot ja valtionosuudet

rahoitustuotot ja rahoituskulut

satunnaiset tuotot ja kulut

Rahoituslaskelma

Antolainasaamisten muutos

Pitkä- /lyhytaikaisten lainojen muutos

Määrärahat ovat bruttomääräisiä. Bruttoperiaate tarkoittaa, että toimintamenot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja toimintatulot ja tuloarvioina. Loimaan Vesiliikelaitos on kohderahoitteinen ja muut yksiköt ovat budjetti rahoitteisia.

Määrärahamuutoksia koskeva talousarvion muutos, joka johtuu toimintamenon tai toimintatulon muutoksesta, on käsiteltävä valtuustossa.

Investointiosa sisältää suunnitelmat talousarviovuodelle ja taloussuunnitelmavuosille. Useamman vuoden aikana toteutettava investointihanke on jaettu eri vuosille. Investointimäärärahat ovat sitovia talousarviossa esitettyjen investointihankkeiden mukaisesti. Investointihankkeiden toteuttamista ohjaavat valtuuston talousarviossa hyväksymät investointien perustelut.

Talousarvion muutosesitykset on esitettävä valtuustolle mahdollisimman ajantasaisesti ja ne tulee perustella riittävästi. Muutosesityksessä tulee käydä ilmi, minkälaisiin korjaaviin toimenpiteisiin on ryhdytty, jotta talousarviossa pysyttäisiin. Samalla tulee esittää tarkastelu siitä, kuinka mahdollinen menojen ylitys tai tulojen alitus voitaisiin kompensoida muita määrärahoja vähentämällä tai tuloja lisäämällä. Talousarviovuoden päättymisen jälkeen talousarvion muutoksia voidaan käsitellä vain poikkeustapauksissa.

3. KÄYTTÖSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN

Toimialojen on valmisteltava toimielinten hyväksyttäväksi määrärahojen käyttöä ja tuloarvioiden toteutumisen seuraamista varten käyttösuunnitelma, jossa palvelualat tarkistavat määrärahaajan kustannuspaikoille sekä mahdollisille palveluyksiköille.

Valtuuston hyväksymät talousarvion 2023 mukaiset käyttösuunnitelmat tulee hyväksyttäväksi toimielimissä 31.1.2023 mennessä.

Käyttötalouden toteutus

Hallintosäännön 62 §:n mukaan:

”Kaupunginhallitus, lautakunnat ja johtokunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvat käyttösuunnitelmansa. Toimielin voi siirtää käyttösuunnitelman hyväksymistä koskevaa toimivaltaa alaiselleen viranhaltijalle. Liikelaitoksen johtokunta hyväksyy valtuuston hyväksymään talousarvioon perustuvan liikelaitoksen talousarvion.

Kaupunginhallitus antaa tarvittaessa ohjeet talousarvion ja käyttösuunnitelmien täytäntöönpanosta, seurannasta ja raportoinnista.

Kaupunginjohtaja / palvelualajohtaja / talousjohtaja päättää oman toimialansa osalta käyttösuunnitelmien hyväksymisestä viranhaltijatasolla sekä käyttösuunnitelmien toteuttamisesta ja osamäärärahojen käytöstä. Kaupunginjohtaja / palvelualajohtaja / talousjohtaja voivat siirtää ratkaisuvallan alaiselleen palveluyksikön esimiehelle.”

Kaupunginhallitus ja muut toimielimet ohjaavat toimintaa käyttösuunnitelmien ja niiden toteutumisvertailujen avulla. Käyttösuunnitelmilla jaetaan määrärahat ja tuloarviot osamäärärahoiksi ja osatuloarvioiksi ja asetetaan tarkennetut tavoitteet.

Toimielimien ja palvelualojen on sopeutettava toimintakulut määrärahojen mukaisiksi sekä valvottava, että myös budjetoidut toimintatuotot toteutuvat.

4. HANKINTAOIKEUDET JA DELEGOINTIOIKEUDET

Käyttösuunnitelman vahvistamisen yhteydessä tarkistetaan hankintaoikeudet ja delegointipäätökset sekä kirjataan voimassa olevat hankintaoikeudet kootusti käyttösuunnitelmaan.

5. HENKILÖSTÖÖN LIITTYVÄT OHJEET JA MÄÄRÄYKSET

Käyttösuunnitelmaa laadittaessa ja kehityskeskustelujen yhteydessä täsmennetään tarkennetut tavoitteet seuraaville palvelualoille / tehtäville /liikelaitokselle:

Kaupunginhallitus: Konsernijohto, Elinvoima

Sivistyslautakunta: Varhaiskasvatus, Perusopetus ja keskiasteen koulutus, vapaa-aikapalvelut

Elinympäristölautakunta: Tekniikka ja ympäristöpalvelut

Vesiliikelaitoksen johtokunta: Loimaan Vesi-liikelaitos

Hyvällä henkilöstöjohtamisella ja esimiestyöskentelyllä voidaan parantaa työn tuloksellisuutta. Työhyvinvointia, työn tuottavuutta, osaamista ja palveluja uudistetaan yhdessä henkilöstön kanssa. Henkilöstömäärää sopeutetaan muuttuvien ja uudistettavien palvelurakenteiden ja -tarpeiden mukaisesti.

Johtaminen, esimiestyö ja henkilöstön työhyvinvointi ovat tärkeä osa toiminnan kehittämisessä ja palveluja uudistettaessa. Tähän liittyen tavoitteena on:

- Johtamisen, esimiestyön, yhteistyön, vuorovaikutuksen ja henkilöstön työhyvinvoinnin menettelytapojen kehittäminen ja käyttö.
- Henkilöstöohjeiden menettelytapojen ja käytäntöjen syventäminen esimiestyössä
- Sairaspoissaolojen ja työtapaturmien hallinta ja vähentäminen.

Kehityskeskustelujen yhteydessä päivitetään tarvittaessa tehtäväkuvaukset ja käydään läpi työsuorituksen arviointi.

Tavoitteena on, että kehityskeskustelut on käyty tammi-/helmikuussa 2023.

Henkilöstökulujen hallinnan keinona henkilöstöpolitiikassa ja –päätöksissä

- jatketaan täyttölupamenettelyä;
- sovelletaan tehtävien täyttötarpeen ja tehtävien uudelleenjärjestelyjen tehtäväkohtaista yksilöityä arviointia ja käyttöä henkilömuutosten yhteydessä
- hyödynnetään eläköitymiset ja muut henkilöstömuutokset tehtäviä uudelleen järjestämällä;
- sovelletaan sijaisten käytön rajoittamista sekä
- suositetaan palkattomia virka- ja työvapaita, silloin kun henkilöllä ei ole säästövapaakertymää ja vapaa voidaan myöntää ilman lisäkustannuksia.

Täyttölupamenettelyn ohjeistus on täytäntöönpano-ohjeen liitteenä (LIITE 1).

6. HANKINNAT, PALVELUJEN OSTOT JA MUUT TOIMINTAKULUT

Hankintamenettelyistä on määräykset hallintosäännössä. Hankinnoissa noudatetaan julkista hankinnoista ja eritysalojen hankinnoista annettujen lakien ja asetusten sekä kunta- ja hallintolain lisäksi kaupungin pienhankintaohjetta 2018.

Hankinnat tulee suunnitella järjestelmällisesti ja hankintamenettely aloittaa riittävän ajoissa ennen hankintasopimusten mukaisten sopimusaikojen umpeutumista niin, että ne voidaan valmistella ja hyväksyä asianmukaisesti ja ajallaan.

Niiden palvelujen ostojen osalta, jotka olisi mahdollista itse tuottaa, tulee ennen uuden hankintamenettelyn aloittamista tai sen jatkamista selvittää palvelun tai toiminnan järjestämisvaihtoehdot ja tehdä markkinakartoitus. Markkinakartoituksessa selvitetään, minkälaisia palveluja on saatavilla ja kustannus. Samalla laaditaan vertailulaskelmat oman työn- ja ostopalvelun kustannuksista. Tiedot vertailulaskelmista ja mahdollisista palveluista tulee toimittaa toimitukseen hyvissä ajoin (noin vuosi ennen) ennen kilpailutuksen käynnistämistä.

7. SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat hyvän johtamis- ja hallintotavan edellytyksiä, osa johtamista, toiminnan ohjausta ja palvelujen laadun varmistamista. Sisäisen valvonnan tehtävänä on varmistaa, että tavoitteet saavutetaan, toiminta on lakien, sääntöjen, ohjeiden ja päätösten mukaisia, voimavarat ovat tuloksellisessa käytössä, omaisuus on turvattu sekä johdin saama informaatio on oikeaa ja oikea-aikaista. Riskienhallinnan menettelyillä varmennetaan riskien kokonaisvaltaista tunnistamista, analysointia ja priorisointia sekä ennaltaehkäisyä ja hallintaa.

Loimaan sisäinen valvonta ja riskienhallinta toteutetaan kuntalain, valtuuston hyväksymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen (KV 27.9.2021 §88) ja hallintosäännön (9.luku) mukaisesti.

Ohjeen mukaan sisäisestä valvonnasta ja sen järjestämisestä vastaa kaupunginhallitus.

Kaupungin toimielimillä on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä ja valvonnan jatkuvasta ylläpidosta johtamansa toiminnan osalta. Loimaan kaupungin kuntalain mukaisia tilivelvollisia ovat kaikki toimielinten jäsenet sekä kaupunginhallituksen nimeämät johtavat viranhaltijat. Kukin esittelijä on tilivelvollinen esittelyynsä ja asianomaisen toimielimen tehtäviin kuuluvista asioista. Talousarviossa määrärahaaja on vastattava organisaatorakennetta niin, että jokaiselle määrärahalle voidaan määrätä siitä vastaava tilivelvollinen. Tilivelvollinen on vastuussa yksikkönsä toiminnasta ja taloudesta. Tilivelvollisten lisäksi jokainen esimiesasemassa eri vastualueilla oleva viranhaltija ja työntekijä on vastuussa riittävän sisäisen valvonnan järjestämisestä vastuualueellaan.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä ja jatkuvasta ylläpidosta sekä tuloksellisuudesta. Kuntalain mukaan tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee

valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä.

Tilivelvollisuusaseman puuttuminen ei vapauta esimiestä alaisensa toiminnan valvontavastuusta.

Kuntalain mukaan kaupungin tilinpäätökseen kuuluvien toimintakertomusten tulee sisältää tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Toimielinten on raportoitava sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä keskeisistä johtopäätöksistä toimintakertomusten yhteydessä.

Tarkempi Loimaan kaupungin riskienhallintaprosessi on kuvattu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeessa.

8. TALOUSARVION SEURANTA JA MUUTOKSET

Säännöllinen raportointi on osa kaupungin seuranta- ja johtamisjärjestelmää ja muodostaa rungon sisäiselle valvonnalle ja riskienhallinnalle. Seurannalla varmistetaan toiminnan lain- ja määräystenmukaisuus, toiminnan eettisyys ja yhteiskunnallinen vastuullisuus, verovarojen tuloksellinen ja moitteeton käyttö ja toiminnallisen ja taloudellisen raportoinnin riittävyys ja oikeellisuus.

Toimielimet valvovat alaistaan toimintaa käyttösuunnitelmatason raportoinnilla ja lisäksi esittävät sanallisen selvityksen poikkeamien syistä sekä toimenpiteistä, joilla poikkeamat voidaan hallita.

Toimielimen esittelijä huolehtii siitä, että toimielin käsittelee säännöllisesti toiminta- ja talousraportit sekä kolme (3) kertaa vuodessa osavuosikatsauksen. Toiminta- ja talousraportit laaditaan kuukausittain helmi-marraskuussa.

Valtuustoon käsiteltäväksi osavuosikatsaukset valmistellaan 31.3, 30.6. ja 30.9. tilanteiden mukaisesti. Tammi-maaliskuun osavuosikatsauksessa esitellään taloustiedot, ei toiminnallisia tavoitteita. Toiminnalliset tavoitteet tuodaan valtuuston käsittelyyn 30.6. sekä 30.9. tilanteessa ja tilinpäätöksessä.

Loimaan vesi -liikelaitos raportoi toiminnastaan kaupungin osavuosikatsausten yhteydessä. Tytäryhteisöt raportoivat toiminnastaan ja taloudestaan 30.6. tilanteen mukaisesti kaupunginhallitukselle ja tilinpäätöksen yhteydessä valtuustolle.

Osavuosikatsaus julkaistaan samanaikaisesti hallitusjakelun kanssa sähköisesti pöytäkirjan liitteenä, jolloin se on myös valtuuston jäsenten nähtävänä heti valmistuttuaan kaupungin kotisivuilla. Myös kaupunginhallituksen käsittelyyn valmistellut kuukausiraportit ovat ajantasaisesti valtuutettujen käytössä.

9. TOSITTEIDEN HYVÄKSYNTÄ

Kaupunginjohtajalla ja hänen sijaiselleen määrättyllä viranhaltijalla sekä talousjohtajalla on oikeus hyväksyä kaikki kaupunkia koskevat laskut. Kaupunginjohtajan laskut hyväksyy kaupunginhallituksen puheenjohtaja ja hänen estyneenä 1. varapuheenjohtaja.

Kaupunginjohtajalla, palvelualajohtajilla, palvelualuejohtajilla, yksiköiden vastuualueiden vastuuhenkilöillä sekä heidän sijaisillaan on oikeus hyväksyä kaikki vastuualueitaan koskevat laskut. Palvelualajohtajilla ja heidän sijaisillaan on oikeus hyväksyä kaikki yksikköään koskevat laskut. Palvelualajohtajien matka-yms. laskut hyväksyy kaupunginjohtaja tai hänen sijaisensa. Tositteiden hyväksymisoikeus on sidottu tehtävään ja asemaan.

10. TIETOHALLINTO

Loimaan kaupungissa on keskitetty tietohallinto.

Tietohallinnon tehtävänä on johtaa koko kaupungin tietohallintoa ja ICT-kokonaisarkkitehtuuria. Tietohallinto- ja ICT-toimintoihin käytettävien tietohallinnon henkilöstöresurssien, hankkeiden, investointien, määrärahojen ja sopimusten ohjauksesta vastaa digipalvelupäällikkö ja talousjohtaja.

ICT-kustannusten hillitsemiseksi ja ICT-kokonaisuuden hallitsemiseksi sitoudutaan kaupungin talouden aikatauluun ja ICT-hankintojen osalta tietohallinnon toimintamalliin. Toimintamallin mukaan ICT-hankinnoissa mukana tulee olla digipalvelupäällikkö ja talousjohtaja.

Kaupungin kaikissa uusissa ja nykyisten päivityksiin liittyvissä ICT-hankinnoissa ja ICT-ratkaisuissa tulee laatia tarve- ja kustannushyötyanalyysi.

11. TILOJEN HALLINTA

Tilojen hallinnasta vastaa elinympäristölautakunnan alainen tilapalvelut yksikkö.

12. AIKATAULU

Toimialojen käyttösuunnitelmien euromäärät siirretään kirjanpitoon 15.2.2023 mennessä. Jos käyttösuunnitelmiin tulee muutoksia vielä tämän jälkeen, tulee muutoksista ilmoittaa erikseen taloustoimistoon eila.vormisto@loimaa.fi

Loimaan kaupunginhallitus

Jari Rantala
kaupunginjohtaja

Katja Mäkelä
talousjohtaja

Liite 1 Loimaan kaupungin täyttölupamenettelyohje
Liite 2 Tilivelvolliset vuodelle 2023 käyttötalous
Liite 3 Tilivelvolliset vuodelle 2023 investoinnit